

ERIKOVI KOLÁROVI

Bratislava dňa 11. februára 1946

Vážený pán tajomník!

1. Text Manifestu pre slobodné Španielsko prerokujem s niekoľkými členmi Spolku slovenských spisovateľov v najbližšom čase a pošle Vám ho dr. Ján Poničan ihneď. Stane sa tak v čase čo najkratšom.

2. Upozornil som dr. Jána Poničana na Vaše pripomienky vo veci schôdzky dňa 18. t. m. v Bratislave a prosím Vás, aby ste podrobnosti o tejto veci vykorešpondovali priamo s ním.

3. Veľmi sa teším, že už aj konkretizujete námet na usporiadanie večera mladej slovenskej literatúry v Prahe. Akonáhle budem mať trošku času v Prahe, dám sa s prof. Mukařovským do styku a dohodíme sa s ním o obsahu prejavu.

4. Dr. Šrobárovi som napísal vo veci poskytnutia miestností vo Fuchsovom paláci pre Syndikát. Aký výsledok bude mať táto intervencia, pravda, neviem.

5. Zoznam spisovateľov, novinárov, hudobníkov atď., ktorí by prichodili do úvahy na vyslanie do Švajčiarska, Vám pošlem v dohľadnom čase — vyžiadal som si ho od predstaviteľov príslušných organizácií.

6. O prednáške Pabla Ascarateho ako aj o zriadení slovenskej protifašistickej spoločnosti by sme sa mohli príležitostne dohodoriť v Prahe s ostatnými slovenskými ľuďmi.

Ďakujem Vám za správy i za záujem o naše veci.
S úctou

L. Novomeský

Tento list svedčí už o rozvinutej spolupráci medzi Syndikátom českých spisovateľov (ďalej len SČS) a Spolkom slovenských spisovateľov (SSS). Výbor SSS hneď po obnovení činnosti Spolku v jeseni 1945 menoval päťčlennú delegáciu na udržiavanie stykov so SČS (Chorváth,

Chrobák, Kostra, Poničan, Smrek). Delegácia s piatimi českými spisovateľmi (Mukařovský, Nechvátal, Nor, Rybák, Scheinpflug) vytvorila koordinačný výbor, ktorý mal zasadať mesačne raz striedavo v Prahe a v Bratislave. Prvé stretnutie spisovateľov oboch národov sa konalo v spisovateľskom zámku na Dobříši 21.—22. januára 1946. Zúčastnilo sa na ňom vyše sto českých spisovateľov na čele s predsedom SČS F. Halasom a M. Majerovou (zastupovala ministra informácií). Nechýbal ani minister školstva a osvetu Z. Nejedlý. Slovákov zastupovali okrem koordinačnej päťky ešte: predseda SSS L. Novomeský, podpredseda I. Stodola, predseda umel. sekcie UVR I. Horváth, P. Karvaš (autor *Meteoru*, hry, ktorá mala 21. I. v pražskom ND premiéru), Z. Zguriška, M. Krno a maliari F. Hoffstädter a J. Želibský.

Hlavným bodom bolo odovzdanie prípisu SSS Syndikátu. V prípise sa slovenskí spisovatelia osvedčovali v mene celého národa za Československú republiku (jej obnovenie proklamovalo SNP) ako spoločný štát dvoch samobytných bratských národov. Časť českej tlače však vzbudzuje pochybnosti o vôli slovenského národa, „o jeho hlbokoj oddanosti Republike a demokracii a o účelnosti štátoprávneho pomeru oboch národov na základe Moskovskej dohody a programu vlády Národného frontu“. Slovenskí spisovatelia prosia českých kolegov, aby využili „svoju nesmiernu morálnu váhu“ v českom národe a „stali sa tlmočníkmi lásky slovenského národa k národu českému a predostreli želania slovenského národa svojmu národu ako požiadavku oprávnenú, čestnú a vyplývajúcu z dôvery oboch národov v nerozlučiteľnú, plodnú a pre oba celky požehnanú budúcnosť...“

Českí spisovatelia prijali posolstvo so súhlasom a sľúbili odpoveď. V spoločnom rokovaní si potom dohodli spoluprácu a vyjasnili si niekoľko sporných otázok. Dospeli k jednomyseľnému presvedčeniu, že napríklad prekladanie z jednej literatúry do druhej nie je potrebné (okrem detskej spisby a divadelných hier), znamená dvojité výdavky, že v slovenských novinách treba recenzovať české diela a naopak atď. Veľa diskutovali o odmietavom stanovisku časti českej tlače k slovenským požiadavkám. Dohodli sa o. i. usporiadať v marci večer slovenskej poézie v Prahe a stretnúť sa v Bratislave 18. februára 1946.

Už 5. II. poslali tajomníci SČS E. Kolár a V. Řezáč L. Novomeskému dvojlist, na ktorý predseda SSS odpovedal 11. II. Vidieť z neho, že reči o stykoch a o spolupráci nezostali na papieri. Nemožno tu citovať celý dvoj-

list, uveďme však niekoľko faktov na vysvetlenie, vyplývajúcich z inštrukcie Novomeského pre Poničana. (tiež 11. II.). Spomínaný Manifest chce SČS rozoslať všetkým českým a slov. kult. organizáciám a potom v ich mene významným inštitúciám a jednotlivcom celého sveta. Novomeský s textom súhlasí, Poničan sa má opýtať ešte na mienku niekoľkých členov výboru, podpísať, prípadne upraviť niektoré miesta a poslať do Prahy. K 5. bodu: Švajčiarski kultúrni pracovníci oznámili SČS, že chcú umožniť 3—4-týždenný pobyt čs. umelcom, ktorí najviac utrpeli na zdraví vojnou, koncentračnými tábormi a pod. (Tajomníci všetkých slov. umel. spolkov a novinárskeho zväzu dodali Novomeskému svoje návrhy s charakteristikami okolo 20. II.). K bodu 6.: P. Ascarateho, zástupcu demokratických síl v Španielsku pozval do ČSR predseda vlády Z. Fierlinger. (Novomeský rečnil za SNR 27. I. 1946 v Prahe na manifestácii proti fašizmu a za demokratické Španielsko.)

Zástupcovia SČS prišli do Bratislavy 18. II. a odovzdali SSS odpoveď českých spisovateľov. Zhoda ich názorov so slovenskými sa ukázala takmer ideálna. Napríklad: „V uskutečnení naprosté rovnoprávnosti obou národů vidí čeští spisovatelé záruku šťastného rozkvetu republiky i její vnitřní sílu. Přejí si proto z plna srdce, aby se tomuto řešení dostalo státoprávního uzákonění tím způsobem, jak to opravdové zrovnoprávnění obou našich národů vyžaduje... Čeští spisovatelé se pro toto řešení vyslovují bez výhrad a shodují se v tom, že jen takto budou položeny základy k plodné a požehnané práci obou národů pro blaho společné Československé republiky...“

Čeští spisovatelé z těchže důvodů odmítají co nejrozhodněji všechny pokusy, připomínající v Čechách v té či oné formě ony omyly z dob první republiky, kterých jak na české, tak i na slovenské straně využívala od národů odtržená politická reakce, aby jimi podpírala své zrádcovské a rozbíječské snahy, jež přispěly k vynucené roztržce a přivodily nám léta hlubokého národního utrpení, Slovensku pak nedozírné škody a stráty.

Čeští spisovatelé odmítají takové neplodné počínání některých českých kruhů, které buď ze zetrvačnosti, nebo s úmyslem předem uváženým pokoušejí se obnovit staré ideologické spory a tím rozrušit novou základnu, na které se český národ setkává s národem slovenským jako rovný s rovným...“

Na bratislavskom rokovaní sa rozhodlo o. i. o zvolaní pracovného kongresu slov. a českých spisovateľov v Pra-

he (konal sa v polovici júna 1946 v Prahe, bol to však len zjazd českých spisovateľov, pravdaže, so slovenskou účasťou), o večeroch poézie (slovenský v Prahe usporiadali 30. III. — otvoril ho V. Clementis, prednášku o slov. poézii mal J. Mukařovský), prediskutovali otázku autorských honorárov, autorských práv ap.

Kvôli liečebnému pobytu vo Švajčiarsku písal Novomeský ministrovi Kopeckému 7. X. 1946. Dozvedel sa, že českí účastníci zájazdu dostali nejakú podporu zo školstva a z iných prameňov. „Veľmi by som sa prihovárал, keby si z Tvojich prostriedkov mohol prispieť nejakou významnejšou sumou na túto cestu... Len samotné cestovné stojí okolo 9000 Kčs. Nechcem Ti natiskaf číslo, ktoré máš pripísať k týmto menám, prosím Ťa však, aby si nebol úzkoprsý pri udeľovaní tejto podpory.“ Išlo o výtvarníka F. Štefunku, hudobníkov E. Suchoňa a Z. Parákovú, redaktorov L. Saučina a J. Šefránka, spisovateľov A. Matušku, J. Lenku, P. Karvaša, D. Tatarku a J. Barča-Ivana.

V. Kopecký po tomto príhovore prispel i na cestu slovenských umelcov a novinárov.